

Παρουσίαση βιβλίου

Σαχέλ: Επιχείρηση Αγριόγατα

Βασίλη Μούτσογλου,

Εκδόσεις Τσουκάτου, Αθήνα, 2024.

Βιβλιοκριτική του Αστέρη Χουλιάρα

Καθηγητή Πολιτικών Επιστημών και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου κατόχου της έδρας Jean Monnet επί των σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις Λιγότερο Ανπτυγμένες Χώρες.

Στον 20ό αιώνα η αποικιοκρατία, οι ιδεολογικές αντιπαραθέσεις, ο ανταγωνισμός των υπερδυνάμεων, οι εμφύλιες συγκρούσεις και η κατασκοπία έχουν εμπνεύσει πλήθος συγγραφέων από τον Τζωρτζ Όργουελ, τη Μάργκαρετ Άτγουντ, τον Ρέι Μπράντμπουρου και τον Τσίνοια Ατσέμπε, κυρίως συγγραφείς της δυστοπίας, μέχρι τον Γκράχαμ Γκριν, τον Ίαν Φλέμινγκ και τον Τζον Λε Καρρέ στο δημοφιλές υπο-είδος της πολιτικής λογοτεχνίας που λέγεται κατασκοπική λογοτεχνία. Στις πιο πρόσφατες δεκαετίες, το πολιτικό μυθιστόρημα συνεχίζει να εξελίσσεται, με νέους συγγραφείς να εστιάζουν στα ζητήματα της παγκοσμιοποίησης, της οικονομικής κρίσης και των κοινωνικών κινήματων. Η σύγχρονη πολιτική λογοτεχνία συχνά υιοθετεί πολυφωνικές αφηγήσεις, με χαρακτήρες που ενσαρκώνουν διαφορετικές ιδεολογίες, και εξετάζει τις συνέπειες των πολιτικών επιλογών στο καθημερινό επίπεδο. Αυτό το είδος εξακολουθεί να εμπνέει και να προκαλεί το ενδιαφέρον, καθώς θέτει ερωτήματα για τη φύση της δημοκρατίας, τα αιτήματα της κοινωνικής δικαιοσύνης και τη δυναμική των κοινωνικών αντιπαραθέσεων σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο

Το πολιτικό μυθιστόρημα στην Ελλάδα αποτελεί ένα από τα πιο ενδιαφέροντα λογοτεχνικά είδη, καθώς συνδυάζει την αφηγηματική δύναμη της λογοτεχνίας με τη βαθιά ανάλυση πολιτικών και κοινωνικών ζητημάτων. Επηρεασμένο από τις ιστορικές και πολιτικές αναταραχές της εποχής, το είδος αυτό αναπτύχθηκε κυρίως κατά τον 20ό αιώνα, όταν οι πολιτικές αλλαγές, οι εθνικές κρίσεις και οι κοινωνικές ανισότητες έγιναν κεντρικά θέματα. Τα έργα αυτής της κατηγορίας συχνά σχολιάζουν τη σχέση εξουσίας και ατόμου, τις ιδεολογικές συγκρούσεις και την πορεία της δημοκρατίας στη χώρα. Στη μεταπολεμική περίοδο, το πολιτικό μυθιστόρημα γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση στην Ελλάδα, με συγγραφείς όπως ο Στρατής Τσίρκας και ο Βασίλης Βασιλικός να πρωτοστατούν. Έργα όπως οι "Ακυβέρνητες Πολιτείες" και το "Ζ" αναλύουν τις συνέπειες του

Εμφυλίου Πολέμου, την άνοδο της δικτατορίας και τα προβλήματα της μεταπολεμικής κοινωνίας. Το πολιτικό μυθιστόρημα λειτουργεί ως ένα εργαλείο κριτικής απέναντι στις κυρίαρχες δομές εξουσίας και αναδεικνύει τα διλήμματα της ελληνικής κοινωνίας. Κατά βάση όμως η ελληνική πολιτική λογοτεχνία είναι βαθύτατα ελληνοκεντρική.

Έτσι, η Αφρική εμφανίζεται πάρα πολύ σπάνια στα έργα των ελλήνων συγγραφέων ως καμβάς πάνω στον οποίο εξελίσσεται η πλοκή της ιστορίας. Γι' αυτό και το μυθιστόρημα «Σαχέλ» του Βασίλη Μούτσογλου έχει μεγάλη σημασία όχι μόνο για τους λάτρεις της λογοτεχνίας αλλά και για μας τους διεθνολόγους γιατί εστιάζει στο Σαχέλ, μια περιοχή ελάχιστα γνωστή στο ευρύ κοινό, η οποία όμως είναι σημαντική για τις παγκόσμιες εξελίξεις.

Το Σαχέλ είναι μια ημιάνυδρη περιοχή στην Αφρική που εκτείνεται από τη Σενεγάλη στα δυτικά μέχρι το Σουδάν και την Ερυθραία στα ανατολικά. Αποτελεί γεωγραφική, κλιματική και πολιτισμική ζώνη μετάβασης μεταξύ της Σαχάρας στον βορρά και των σαβανών στον νότο. Το Σαχέλ είναι μια από τις πιο στρατηγικά κρίσιμες περιοχές του κόσμου λόγω της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, του νεανικού πληθυσμού (τα 2/3 των κατοίκων είναι κάτω των 25 ετών), των φυσικών πόρων (ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και οι μεγαλύτεροι υπόγειοι υδροφορείς στην Αφρική) και των πολλαπλών προκλήσεων που αντιμετωπίζει, οι οποίες έχουν άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις για την παγκόσμια ασφάλεια.

Το Σαχέλ είναι μία από τις πιο ασταθείς περιοχές του πλανήτη, με ένοπλες συγκρούσεις να μαστίζουν χώρες όπως το Μάλι, ο Νίγηρας και η Μπουρκίνα Φάσο. Αυτές οι συγκρούσεις συχνά τροφοδοτούνται από εθνοτικές, θρησκευτικές και πολιτικές διαφορές. Η παρουσία εξτρεμιστικών οργανώσεων όπως η Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ (AQIM) και το Ισλαμικό Κράτος στη Σαχάρα καθιστά την περιοχή κέντρο τρομοκρατικών δραστηριοτήτων, με διεθνείς συνέπειες. Επίσης το Σαχέλ χαρακτηρίζεται από έντονους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς – ιδιαίτερα ανάμεσα στην πρώην αποικιοκρατική δύναμη, τη Γαλλία, από τη μια πλευρά και τη Ρωσία από την άλλη. Η εκτεταμένη φτώχεια (το εισόδημα στην Ελλάδα είναι 15 φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του Μαλί) και οι συγκρούσεις αναγκάζουν εκατομμύρια ανθρώπους να εγκαταλείπουν τις εστίες τους. Πολλοί από αυτούς κατευθύνονται προς τη Βόρεια Αφρική και την Ευρώπη, επιδεινώνοντας τις μεταναστευτικές κρίσεις. Το Σαχέλ είναι ακόμη μία από τις περιοχές που πλήττονται περισσότερο από την κλιματική αλλαγή, με αυξανόμενη ξηρασία, ερημοποίηση και απώλεια καλλιεργήσιμων εδαφών. Αυτές οι συνθήκες οδηγούν σε

ανταγωνισμούς για ανανεώσιμους φυσικούς πόρους, όπως το νερό και η καλλιεργήσιμη γη, και εντείνουν τις ήδη υπάρχουσες εντάσεις. Βίαιες συγκρούσεις μεταξύ γεωργών και κτηνοτρόφων – όπως αυτές που περιγράφονται στη Βίβλο – χαρακτηρίζουν τη βόρεια Νιγηρία, το Τσαντ και το Σουδάν. Τέλος, το Σαχέλ αποτελεί κέντρο για διάφορες παράνομες δραστηριότητες, όπως το εμπόριο όπλων, ναρκωτικών και ανθρώπων. Αυτά τα εγκληματικά δίκτυα υπονομεύουν τις προσπάθειες για σταθερότητα και χρηματοδοτούν τρομοκρατικές ομάδες. Λόγω της γεωγραφικής του θέσης, το Σαχέλ λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ της υποσαχάριας Αφρικής, της Βόρειας Αφρικής και της Μεσογείου. Η αστάθεια στην περιοχή έχει σημαντικές επιπτώσεις σε γειτονικές χώρες και μπορεί να επηρεάσει τις παγκόσμιες εμπορικές και ενεργειακές ροές καθώς και την ασφάλεια της Ευρώπης.

Στο «Σαχέλ: Επιχείρηση Αγριόγατα», ο Βασίλης Μούτσογλου με μεγάλη επιδεξιότητα συνθέτει τις ιστορικές εξελίξεις με τις ανθρώπινες ιστορίες, δημιουργεί μια πλοκή πολυεπίπεδη όπου η μυθοπλασία συναντά τα πραγματικά γεγονότα: την Αραβική Άνοιξη, το κίνημα των Τουαρέγκ, τις ομάδες ισλαμιστών τρομοκρατών. Αλλά και η εικονοποιία του βιβλίου είναι ρεαλιστική και μεταφέρει κυριολεκτικά τον αναγνώστη και την αναγνώστριά του στους έρημους δρόμους του αραιοκατοικημένου Σαχέλ, στις πολύβουες συνοικίες στο Αλγέρι, τα γκρίζα σπίτια στη Λίλλ της Γαλλίας και στη λίμνη Οντάριο του Καναδά. Μετακινήσεις, μετατοπίσεις, στοχευμένα ταξίδια και συναντήσεις εισέρχονται στην πλοκή συμπληρώνοντας την πορεία του κύριου μυθιστορηματικού προσώπου, του Yunus, ενός ισλαμιστή καναδού που εντάσσεται στην Αλ Κάιντα.

Το «Σαχέλ» καταφέρνει να συνδυάσει την πολιτική ανάλυση με τη λογοτεχνική ευαισθησία, προσφέροντας μια πολυδιάστατη ματιά σε έναν από τους πιο ευάλωτους γεωγραφικούς χώρους του πλανήτη. Ενώ η αφήγηση επικεντρώνεται στις τοπικές προκλήσεις, το έργο έχει οικουμενικές προεκτάσεις, αναδεικνύοντας ζητήματα που αφορούν την παγκόσμια δικαιοσύνη, την αποικιοκρατία και την αλληλεξάρτηση του σύγχρονου κόσμου.

Είναι σίγουρα ένα μυθιστόρημα που αξίζει την προσοχή μας και μια πολιτική αφήγηση που μας μαθαίνει πολλά, καθώς είναι το πρώτο ελληνικό βιβλίο που αναφέρεται σ' αυτή την τεράστια σε έκταση, πολιτισμικά πολυποίκιλη και στρατηγικά κρίσιμη περιοχή του κόσμου. Επίσης είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί ότι το βιβλίο συμβάλλει και σε μια στροφή στην ελληνική πολιτική λογοτεχνία από αμιγώς ελληνοκεντρικά ζητήματα σε θέματα που απασχολούν την ανθρωπότητα

ως σύνολο. Χαρακτηρίζεται δηλαδή από μια κοσμοπολίτικη, θα έλεγα παγκόσμια οπτική. Αυτό είναι δείγμα ωριμότητας για τη χώρα μας, που συνήθως είναι περιχαρακωμένη στον εαυτό της.

Νομίζω τέλος ότι το «Σαχέλ» του Μούτσογλου είναι ένα βιβλίο που αξίζει τον κόπο να μεταφραστεί και στα αγγλικά ή/και τα γαλλικά καθώς είναι από εκείνα τα κείμενα που μπορούν να προσελκύσουν ένα ευρύ διεθνές κοινό.